

Nenásilí v násilném světě

Tuto řeč pronesl Dario Ergas 18. července 2009 pro Nadaci Laury Rodriguezové. Prohlubuje téma nenásilných reakcí jako způsobu života, hledání posvátného a projevu toho, co je skutečně lidské. Je to hlavně morální jednání. Nenásilí je síla, která změní svět, protože já změním sebe, abych se nestal tím, s kým bojuji.

Toto je náročné téma, žádám ve svém nitru, aby inspirace obklopila tato slova a naše pochopení.

V čem je problém? Pokud jsem napaden, pokud jsem kritizován, pokud jsem podroben jakékoli agresi, jak se mohu bránit bez násilí? Jak mohu zadržet sílu, když se jí nepostavím stejnou silou? Pokud nějaká síla chce rozdrtit mě nebo mou skupinu a navíc mě očerňuje v masmédiích, co mi zbývá, abych mohl nějakým způsobem zastavit toto násilí? Jak mohu být mírný, a přesto čelit tomuto silnému násilí?

Nikdo nechce násilí, ale když je na někoho uplatněno, jeho užitečnost je vždy obhajována. Násilí použité k zastavení násilí má příchut' oprávněnosti. Často slyšíme: „Nenásilí je dobré, když jsme mezi civilizovanými lidmi, ale když stojíme proti zvířatům, ti nenásilní by měli být zticha, abychom mohli dát ten nepořádek do pořádku.“ Myslím, že tohle je více méně jádro problému. Jak být nenásilným uprostřed násilného světa?

Násilí není něco v našem způsobu života, co můžeme jen tak jednoduše odložit. Je to forma společenského jednání, která přichází z dávné minulosti člověka; je to reakce na strach a na prostředí, které je velice přírodní a zvířecí. Násilí v nás má hluboké kořeny a není to něco, co bychom mohli zrušit nějakým nařízením. Organizovaná společnost je založena na násilí. Násilí je monopolizováno státem a ve výsledku armádami. Když se společnost dostane do stavu paniky, armády zareagují. Když se člověka zmocní strach, zmocní se ho i násilí. O nás můžeme říct, že jsme dobří a pacifističtí lidé; ale pokud se najednou něco, co je moje, dostane do nebezpečí, něco, co mi dává stabilitu, pokud mi to chce někdo potají sebrat, násilí se vynoří z hlubokých vrstev mého vědomí a toto násilí mě nahradí, zmocní se mého těla a brzy zareaguje. Pokud mě napadne něco velmi silného, zkrotím své násilí, a to se změní v rozhořčení a nenávist, které budou hledat cestu, jak se pomstít. Budou čekat na kulturně zaštitěnou pomstu, aby se uspokojily, až se naskytne příležitost.

Možná že někteří z nás, kdo žijí ponořeni v násilné společnosti, mohou říci, že jsou od toho osvobozeni. Možná někteří z nás nečiní násilí.

V počátcích nenásilí se jistý pan Mahavíra, Buddhův současník, rozhodl, že dojde až k nejzazším důsledkům nepraktikování násilí. A tak nemohl chodit, aby nezašlápl mravence, který by se mu mohl připlést pod nohu, a po třiceti letech, kdy se stěží uživil a ani se nehnul, dosáhl osvícení.

Dnešní džinisti, následovatelé Mahavírova učení, před sebou zametají zem, než na ni šlápnu. Abychom nečinili násilí uprostřed násilného systému, nemohli bychom vyplácet ani pobírat plat, brát ohledy na státní nařízení, ani bychom nemohli platit daně, protože díky těmto daním se stát ozbrojuje až po zuby atd. A tak bychom se museli zcela izolovat od společnosti, a ta by nás jistě nepovažovala za mystiky, místo toho by nás zavřeli do ústavu pro choromyslné.

Násilí je všude. Manipulace a diskriminace jsou také formy násilí, které se v těch, kteří trpí, hromadí, až fyzicky vybuchnou. Míra finanční účasti na zdravotním pojištění, vzdělání a bydlení je také formou násilí. Když propuknou bouře na fotbalových hřištích, v Číně mezi

nábožensko-etnickými skupinami, v peruánské Amazonii, překvapí nás to, protože nevidíme to hromadění různých druhů násilí, kterým jsou tito lidé vystaveni. Násilní jsou vždy ti druzí, zatímco vy jste na straně práva, na straně oprávněného užití násilí.

Toto není snadné změnit, jde o zakořeněné přesvědčení. Cítíme, že násilí neodpovídá lidskosti, i když tušíme, že pochází od našich dávných předků; ale nevidíme možnost, jak se ho zbavit. Navíc - co by bylo důvodem k tomu, abychom se ho zbavili? Ať se nám to líbí, nebo ne, lidstvo dorazilo až sem a dosud nebylo nutné násilí vymýtit. Bylo možné ho ovládat, řídit násilné impulzy a zavedli jsme právní systém, který lze využít s jistou racionálností. Někteří zemřou, když se násilí vymkne kontrole, ale všichni jednou umřeme – tak či onak. Pro změnu tohoto směru vědomí je potřeba velmi silný důvod.

Někdy je tato vrstva utrpení a bolesti, která pokrývá náš život, protnutá paprsky, které osvětlují prostory svobody, lásky, přátelství, solidarity, tebe, tebe, na kom hodně záleží, někdy i víc než hodně. Někdy se před mýma očima objeví nový svět, dívám se na sebe a nepoznávám se, zdá se, že to nejsem já, ale zaplavuje mne štěstí, a díky tomu si začínám myslet, že všechno není jen strach, všechno není jen utrpení, všechno není jen násilí. Kéž by ten paprsek, který na mě občas posvítí, mohl v té vrstvě, která mě i ostatní drží v pasti, udělat díru; kdyby to šlo, všechno by se změnilo. Kdyby to šlo, mělo by smysl žít.

Mluvíme o základních otázkách lidského života. Úvahy o násilí nás konfrontují s nesmyslností života, a pokud můj život nemá smysl a pokud všechno končí smrtí, nenajdu dost energie na to, abych se pokusil o ten lidský skok.

Silo, který je velmi důležitý ve formulaci tohoto problému, začal své poselství v roce 1969 s vysvětlením, že vrstva násilí se rozprostřela přes celé lidstvo a není před ní úniku. Násilí je v našem vlastním vědomí, pramení z utrpení a člověk trpí kvůli strachu ze samoty, strachu z nemoci a strachu ze smrti. Tento strach se snažíme rozptýlit našimi touhami, iluzemi a nadějemi. Jenže jak se naše touhy stávají nepřiměřenějšími, výrazně narůstá i naše utrpení a násilí. Proto Silo zahájil své učení a představil alegorii o vozu Touha s koly Potěšení a Bolest a koněm se jménem Nezbytnost. Když byl vůz Touha přetížený, kůň byl vyčerpaný. V průběhu let se tyto myšlenky značně rozvinuly ve filosofii, psychologii a mysticismu.

Strach, nicota a smrt tvoří jádro násilí, kvůli nim existuje. Ale strach není základem lidskosti. Smysl nedává smrt, ale spíš nutnost nesmrtnosti a transcendence. Pokud je v lidském srdci schována jiskra nesmrtnosti, která tak jako žhavé uhlíky potřebuje závan vzduchu, aby se vzňala, a kdyby ji ten závan náhle vznítit, chtěla by opustit svůj odlehlý svět a obarvit svět lidí. Pokud jeden čin nemá stejný účinek jako jiný, čím to je, že některé činy zažehávají vnitřní oheň a jiné ho hasí? Co kdyby člověk byl troudem, ve kterém hnízdí božská jiskra, a lidské činy byly křesacím kamenem, který ji vznítí, a co kdyby ten vnitřní oheň byl tak silný, že by ozářil celý svět, kam až dohlédnu? Kdyby bylo všechno plné ohně podstaty a smyslu a naplnilo mě to od hlavy až k patě, nikdy bych ho nechtěl uhasit. Čin je morální, protože zažehá božskou jiskru v nitru člověka.

Nenásilí je styl života, hledání posvátného, projev toho, co je skutečně lidské. Není to jen politický akt, je to hlavně mravní čin, hledání nové lidské bytosti, je to přítomnost budoucnosti, je to setkání s bytostí, která tu ještě není. Nenásilí je síla, která změní svět, protože já změním sebe, abych se nestal tím, s kým bojuji.

Pokaždé je pro mě těžší vysvětlit toto téma, mám-li být upřímný. Nemůžu dávat lekce, nevím, jak bych se zachoval v situaci násilí. Není to ani dogma, nemohu po jiném člověku chtít, aby jednal tak, jak mi to připadá správné, mohu rozhodovat pouze o způsobu svého jednání. Každý den se cítím

povinen a nucen vybrat si stranu, postavit se do pozice, která se mi nelíbí; každé rozhodnutí, každý čin je informací pro někoho, kdo je mi blízký, pro ty, kteří mě pozorují, má rozhodnutí jsou důležitá. Nemůžu soudit to, co dělají ostatní, nemůžu si být jistý správností čehokoli, ani tím, co je lepší pro ostatní a pro společnost. Hledám něco jiného, existuje něco víc a já chci, aby se to projevilo v mých činech. Nechci se dopouštět násilí, nechci být součástí skupin, které se ho dopouštějí, a hledám cestu, i když si občas uvědomuji, že jsem ve skupině chycen. Chci, aby se v mém jednání projevilo něco nového, něco jiného, ty nejlepší pocity. Nechci spolupracovat s věděním, které vede k ničení, chci překonat své rozhořčení a chci, aby se ty nejkrásnější pocity projevily, když jsem s dalšími lidmi. Nechci vnucovat své pravdy, ale chci mít svobodu jednat v souladu s nimi. V situacích útlaku, ve kterých se denně nacházím, chci najít vnitřní svobodu jednat jako lidská bytost, rozpoznat člověka v ostatních a skrze své činy to vyslovit, ukázat, a pokud to nebude možné ukázat v přítomnosti, pak zanechat nit jednání, které bude uznáno v budoucnosti, jednání, které říká, že je možné vyjádřit to lidské. Ale nemůžu volit za tebe, tak jako ty nemůžeš volit za mě. A tak jako nemůžu volit za tebe, nemůžu tě ani soudit, ale nežádej mě, abych tě doprovázel, nežádej mě, abych ti dával záruku, chopím se své volby a zneplatním moc, zlepším se, a proto už mě nebude zajímat, překonám svou touhu po moci, naučím se odstoupit a budu se snažit, aby mé činy ukazovaly něco, co ještě neexistuje, ale bude existovat v budoucnosti. Moje jednání bude ohlašovat příchod nového světa, člověka budoucnosti.

Pozorně naslouchám plánům Světového pochodu za mír a nenásilí, jsou jemné a neznějí jako bitevní bubny, jsou to vojáci, které nikdo neporazí, ale rozeznávám v nich ozvěnu toho, co hledám, něčeho, po čem toužím, něčeho, co dá životu smysl.

Děkuji vám, přátelé,

Dario Ergas

hrubý český překlad z angličtiny (s přihlédnutím ke španělskému originálu): Petra Duhajská, listopad 2012, Parky studií a reflexe – Pravíkov